

Po tragovima nastanka i uloge Kočevskog jezera – povezivanje škole, muzeja i knjižnice

Ovaj članak predstavlja međusobno povezivanje triju ustanova u obradi određene povijesne teme. Na terenskoj nastavi učenici 8. i 9. razreda učili su o nastanku i ulozi kočevskog rudničkog jezera. Terenska nastava uključivala je razgled jezera, obilazak izložbe u muzeju i posjet knjižnice.

Ključne riječi: kočevsko jezero, teren, muzej, povijest, geografija, knjižnica.

Uvod

Mnogo faktora utječe na uključenost institucija u plan nastave povijesti, ali vjerojatno najviše nastavničke pripreme i planovi. No već tu mogu nastati problemi jer je u zadanom nastavnom planu predviđen određen broj sati za određenu nastavnu jedinicu. Stoga treba biti jako pažljiv da se predvidi dovoljan broj nastavnih sati koji bi omogućili provođenje željene aktivnosti. U nekim školama postoji praksa da se u obradu nastave povijesti uključe druge institucije kao što su muzeji, galerije, knjižnice i druge kulturne ustanove. U njima će učenici moći nadograditi svoje znanje i susresti se s drugim metodama učenja. Današnji ažurirani nastavni planovi i programi za osnovnoškolsku povijest uključuju posjet muzejima, koji učenicima nude dodatna saznanja o određenim povijesnim temama. Za razliku od konvencionalne nastave, muzeji imaju važnu ulogu »hranitelja« povijesti te nude mogućnost aktivnog sudjelovanja posjetitelja u upoznavanju lokalne i svjetske povijesti na potpuno drugačiji način nego što su učenici navikli. Danas je pedagoška djelatnost postala jedna od najvažnijih muzejskih aktivnosti te muzeji nude mnoge aktivnosti za učenike. Poželjno je da se učenici tijekom osnovnog obrazovanja upoznaju s muzejskim aktivnostima, posebice u obradi gradiva povijesti. Posjet muzeju zahtijeva temeljitu pripremu nastavnika. Pri tome se trebaju pažljivo definirati muzejske zbirke koje će se posjetiti, (dodatne) aktivnosti koje će se učenicima ponuditi u svrhu dogradnje praktičnog ili teoretskog znanja, na koji način se želi da učenici uče o prošlosti te koji se obrazovni ciljevi žele posebno istaknuti prilikom posjeta muzeju.

O važnosti muzeja u provedbi nastave povijesti pisali su mnogi pisci. Navodim samo neke od njih koji su muzej predstavili kao jako važan faktor kod učenja povijesti. Pri tom se ističe važnost muzejskog pedagoga. Cirila Trampuš ističe da „jedna od njegovih dužnosti je i savjetovanje učiteljima i nastavnicima ...“¹ jer na temelju poznavanja muzejskog rada „sa svojom ponudom upoznaju i inspiriraju mlade ljude da uče o kulturnim vrijednostima.“² Važne zadaće muzejskog pedagoga su stručnost, organiziranje raznovrsnih aktivnosti, uključujući i vodstvo te radionice za učenike. U skladu s nastavnim programom za osnovnu ili srednju školu, oni pripremaju muzejske radionice. Ne smijemo zaboraviti da ovakav način rada muzejskog pedagoga nije lagan, običan i jednostavan. Muzejsko pedagoški rad iznimno je važan i ključan element u učenju i širenju kako lokalnog tako i nacionalnog kulturnog identiteta. Nema sumnje da je muzejska nastava oblik učenja u kojem učenicima možemo približiti povijest prošlih vremena. Stavljamo ih u razdoblje, povijesne činjenice dobivaju pravu sliku i živu prezentaciju ili kao što kaže Lidija Tavčar „objekt fascinacije više nisu rastavljeni predmeti nego njihove prezentacije.“³ Naravno, neophodno je da prezentacija povijesnih tema bude adekvatna, što znači da je potrebno da se sadržaj povijesne tematike prilagodi potrebama učenika i njihovim sposobnostima.

Važnu ulogu u planiranju izvanškolske nastave povijesti odigrat će knjižnica. Ona učenicima nudi bogat izvor informacija i djelatnosti koje omogućavaju stjecanje novih znanja i otkrića. U ovom slučaju, učenici su dobili nova saznanja o potrazi za literaturom, odnosu prema knjigama, načinu citiranja, radionicama knjižnice i slično, ali i o rudarstvu, jer je dio izložbe o rudarstvu na Kočevskom bio izložen i u knjižnici.

Povijest kočevske knjižnice datira od 1919. godine kada je bila osnovana kočevska čitaonica. Ona je bila vrlo popularna među kočevskim stanovništvom, posebno kod onih, koji su rado zavirili u nove knjige i bogatili svoje znanje i poznavanje o različitim temama. Kočevska čitaonica je tada imala oko 100 publikacija, koje su bile uređene po strukama. Godine 1923. njezin se knjižni fond odvojio. Skoro desetljeće kasnije, 1935. godine preimenovala se u Narodnu čitaonicu, a tada se pojavila i potreba za javnom knjižnicom.⁴ U dugom međurazdoblju čitaonica je doživjela različite promjene: novo vodstvo, novo strukturiranje knjižnog fonda, članstvo i slično. Tek 1951. godine su započeli pravi počeci knjižnice, kakvu poznajemo i danas. Svoje prostore je dobila u zgradi današnje svečane dvorane, gdje je neko vrijeme dijelila prostore s lokalnim muzejom. Knjižnicu je tada vodila samo jedna bibliotekarka.⁵ Od tada se je knjižnica pet puta selila po različitim prostorijama, a tek je 2001. godine dobila samostojne prostore blizu srednje škole u centru Kočevja. Njezina uloga je

1 Trampuš, 13.

2 Ibidem.

3 Tavčar, 182.

4 Vidi: http://www.knjiznica-kocevje.si/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=55 (posjet 7. 2. 2011).

5 Ibidem.

jako važna u kulturno-odgojno-pedagoškom aspektu jer svojim djelovanjem pomaže konstituirati i razvijati znanje pojedinaca i cjelovitog (lokalnog) stanovništva.

Planiranje izvedbe rada na lokalnom jezeru

Za upoznavanje s nastankom lokalnog jezera najviše je pomogao posjet muzeju i knjižnici. Oni su služili za sakupljanje potrebnih informacija za uvod u poučavanje teme, ali su istovremeno imali i „motivacijsku“ svrhu jer su zbog svoje „drugotnosti“ privukli pozornost učenika. Svakako stoji tvrdnja da muzejski rad za učenika znači nešto „novo i neobično“ te mu nudi drugačiju perspektivu i način učenja povijesne teme. Naravno, svjesni smo da je odluka o uključivanju muzeja i knjižnice u nastavu povijesti potpuno nastavnikova, neovisna od drugima. No treba naglasiti da uključivanje institucija može poboljšati fleksibilnost i elastičnost nastave, omogućiti bolji vizualni aspekt te konačno bolje razumijevanje povijesne teme. Multifunkcionalnost rada učenika u muzeju i knjižnici ostvaraju se kroz učenje u „drugom“ prostoru i vremenu, učenikovo promatranje, percepciju i razumijevanju uzroka i posljedica, kroskulikularno povezivanje bez kojeg teško možemo izvesti muzejski rad, te kroz međusobni utjecaj različitih čimbenika na pojedine elemente (povijesnog) područja. Sve to doprinosi razvijanju sposobnosti učenika.

Za vrijeme dana aktivnosti Osnovne škole Stopiče posjetili smo jezero, kočevski muzej i knjižnicu. Centralna tema bila je Kočevsko jezero, od njegova nastanka do danas. Prije svega, bilo se potrebno osvrnuti na prošlost samog područja. Stoga se u svrhu pripreme za temu, jedan sat povijesti posvetio upoznavanju (lokalne) povijesti kočevskog područja. Naglasak se stavio na razdoblje kada je na Kočevskom području uvedeno „rudarsko pravo“ jer je nastanak jezera povezan s rudarstvom. Ti događaji imali su veliki utjecaj na okolinu, a njihovi odjeci podigli su i razinu padalina u to vrijeme. Terenska nastava posjeta knjižnice, muzeja i najvećeg rudarskog jezera u Kočevju organizirana je za 8. i 9. razred. Također, previđena je i kroskurikularna integracija s predmetom prirodne znanosti. Naime osmoškolci i devetoškolci su uživo otkrivali prirodne ljepote i obilježja te karakteristike rudarskog područja i njegove okoline.

Zbog iznimno bogate ponude o lokalnoj povijesti muzej je postao prostor „učenja“ terenske nastave. Muzeji su izrazito važni za otkrivanje i istraživanje prošlosti (domaćeg) mjesta. Njihova je misija posebno usmjerena na skupljanje, očuvanje, obnovu, konzerviranje, demontažu i prenošenje informacija široj publici. Stoga oni predstavljaju neprocjenjivu riznicu povijesnih resursa i znanja. Nastavnici povijesti svjesni su koliko je muzejska ustanova važna za nastavu povijesti u školi, pogotovo kada se susretne s povijesnom temom koja je učenicima teže razumljiva i interdisciplinarna.

U pripremnj fazi bilo je potrebno koordinirati i uskladiti sadržaj muzejskog rada s ciljevima predmeta. Prilikom definiranja ciljeva za povijest istaknulo se da učenici uče razlog(e) za razvoj industrije ugljena na Kočevskom području, početke rudarenja

u Kočevju, njegovog razvoja kroz povijest i njegovu važnost za lokalno stanovništvo. Komplementarno, posjetilo se kočevsko jezero te su učenici vidjeli jedno od najvećih rudarskih jezera u ovom dijelu Slovenije. Tamo je učiteljica prirodnih znanosti uz pomoć radnih listova i prethodne filmske prezentacije realizirala ciljeve prirodnih znanosti (znanje o važnim životinjskim i biljnim vrstama te njihove habitante). Napokon bilo je potrebno definirati i knjižničarsko-informatičke ciljeve⁶. Uz gore navedene ciljeve povijesti, oni su pokrivali i načine potraživanja dotične literature, snalaženje i napredno potraživanje literature, navođenje literature, razgledavanje (knjižničarskih) izložba i slično. Pripremu učenika za rad u knjižnici obavila je školska bibliotekarka.

Na putu prema Kočevskom muzeju i jezeru

Nakon temeljite tehničke i organizacijske pripreme, pregleda literature, stručnih ideja o napretku muzejskog rada i izrade vremenskog plana, putovanje prema kočevskom području započelo prema planiranom scenariju. Aktivnosti su započele nakon prilično dugog putovanja iz Dolenjske prema Kočevju. Prvo se posjetila muzejska zbirka kočevskog muzeja koji još od 1953. godine prikazuje povijest Kočevja i njegove okoline.

Kočevski muzej (službeni naziv muzeja je Pokrajinski muzej Kočevje) ima svoje prostorije u Šeškovom domu. Učenici su pogledali izložbu o rudarenju, stalnu izložbu o povijesti kočevskih Nijemaca i o međuratnim umjetničkim stvaralaštvu Božidarja Jakca, a upoznali su i povijest iskapanja ugljena na ovom području. Prilikom vođenog obilaska izložbe učenici su rješavali radne listove koje je pripremio nastavnik, približavali se vitrinama s označenim eksponatima i poblize pogledali određeni predmet. Kočevski muzej nudi bogatu povijesnu i arheološku te kulturnu zbirku o povijesti cijelog područja. U prvom odvojenom prostoru prezentirani su događaji vezani uz iseljenje kočevskih Nijemaca i njihove sudbine. Izložba nudi (cjelovit) uvid u povijest ovog područja, a ne samo njegovih stanovnika. Sigurno je vrijedno napomenuti činjenice o iseljenu kočevskih Nijemaca tijekom 1941.-1942. godine. S obzirom da je kočevsko područje potpalo pod talijansku vlast, Hitler je naredio iseljavanje oko 12 000 Kočevara koji su se onda nastanili na područje Save i Sutle.⁷ Slovenci koji su se nalazili na tom području bili su protjerani u njemačke logore, Hrvatsku i Srbiju. Slovenskih prognanika je bilo oko 63.000, a 17.000 se sklonilo u talijansku okupacijsku zonu u provinciji Ljubljani. Tragovi nekadašnjeg njemačkog etničkog otoka ili kao što ga povjesničari nazivaju „njemački lingvistički otok“ nestali su u pozadini, ali su još uvijek vrlo ekspanzivni. Posebno sakralni objekti svjedoče o sudbini bivšeg njemačkog područja. Nakon kratke šetnje i razgledavanja prve prostorije u kojoj su

6 Napomena: izraz poznat pod izrazom knjižnično-informacijsko znanje (KIZ), što označuje ciljeve: stjecanje znanja traženja literature, njezino citiranje odnosno navođenje.

7 Ferenc, 39.

učenici vidjeli i brojne fotografije, slijedio je posjet drugom izložbenom prostoru. Tamo se nalazila izložba Jakčevog opusa likovnih umjetnina, koje su izložene u nekadašnjem prostoru za vježbanje u Sokolskom domu, a danas glavnoj dvorani Šeškovog doma u kojoj se održavaju i kulturne proslave. Obilazak Jakčevih crteža i grafika završio je posjetom i pregledom zbivanja u vrijeme rata i istaknuta je važnosti glavne dvorane u kojoj je 1943. godine bila održana Skupština slovenskog naroda. Kustos je pri tom učenike upozorio na multifunkcionalnost dvorane, a time i na Šeškov dom, koji je današnji oblik dobio tek u devedesetim godinama prošlog stoljeća. Dom je bio više puta obnovljen i rehabilitiran. Danas u svoje prostorije prima različite skupine posjetitelja s udaljenih mjesta, a godišnje ga posjete i potomci Kočevara.

Velik interes učenika privukla su zbivanja sredinom 19. stoljeća, kada je rudnik smeđeg ugljena bio ekonomski motor kočevskog prostora. Izložba koja je postavljena prije nekoliko godina privukla je interes i devetoškolaca i osmoškolaca. Naime fokus muzejskog rada je bio upravo na toj izložbi, zato su učenici morali pažljivo promatrati eksponate i slušati kustosa. Tragovima kočevskog rudnika učenici su krenuli u multimedijalnoj dvorani. Tamo su saznali važne informacije iz tog razdoblja, a zatim je slijedila zanimljiva i transparentna predstava o povijesti djelovanja rudnika.

Kontekst muzeja uključuje i upoznavanje okoline i ekonomskog područja. Počeci prvog rudarstva na ovom području bilježe se od 1803. godine, kada je knez Viljem Auersperg pridobio jednu jamsku mjeru ugljena.⁸ Za daljnji razvitak kopanja ugljena na kočevskom području trebalo je utvrditi da je područje prikladno za nastanak ugljena i ishoditi dozvolu za iskop od općinske vlasti. Geografske značajke Kočevskog područja ispunjavaju uvjete za formiranje fosilnih goriva što je omogućilo da se u bazenu u današnjem višeplastnom području kod Rudnika-Šalke vasi otvori dnevni kop smeđeg ugljena. Kočevski ugljen nastao je u tercijaru, u bazenu 1200 m i 800 m, na nadmorskoj visini od 477,7 metara.⁹ Navodno se prema naredbama oblikovalo šest slojeva različite debljine. U Sloveniji je rudarsko pravo ili rudarski red koji je omogućio i dozvolio dnevno kopanje ugljena donesen u 14. stoljeću. Izdao ga je grof Friderik Ortenburški. Kasnije je Ferdinand I. izdao rudarski zakon koji je važio za Štajersku, Korušku, Kranjsku i Goricu. Taj se zakon tijekom stoljeća mijenjao. Godine 1946. izdan je rudarski zakon za Sloveniju. On je definirao niz naredbi i rudarskih prava, koja su postala temelj za kasnije prihvaćene i modificirane rudarske zakone. Zakonodavstvo je vrlo specifično u regulaciji rudarske djelatnosti, budući da pojedinac treba ovlaštenje za svaku fazu rada. Stoga je precizno utvrđen opseg iskopa izražen u jamskih mjerama (45.116 m² površine), dok su dimenzije dubine neograničene¹⁰.

Prvi Viljemov kop u blizini naselja nalazio se na valovitom terenu na području današnje Trate, gdje su prije bila polja i travnjaci. Knez Auersperg, je imao željezaru na Dvoru kod Žužemberka, te je dao nepoznatu količinu iskopanog ugljena voziti na

8 Jerbič Perko, 17.

9 Ibidem, 13.

10 Ibidem, 15.

Dvor kako bi se utvrdila prikladnost kočevskog ugljena za korištenje u proizvodnji željeza. Gotovo dva desetljeća „ugljansko“ pravo kopanja u Kočevju imao je građanin Ivan Roth. On je pokušao kopati i na području Trat, ali je zbog skromnog iskopa ubrzo odustao od toga. Iskopanu rudu koristio je za sušenje cigle u svojoj ciglani, koja je glasila kao prva ciglana koja je koristila smeđi ugljen u proizvodnom procesu.¹¹ Poslije je kopanje ugljena nastavila bečka staklarska obitelj Ranzinger. Oni su na Trati 1852. godine podigli staklarnu, koja je trebala upotrebljavati kočevski ugljen. Kopanje smeđeg ugljena postalo je važno za to područje i njegove stanovnike jer je zapošljavalo puno radnika. Daljnji razvoj ovih aktivnosti doveo je do ekspanzije iskopa i preuzimanja vlasništva nad rudnikom, koji je 1884. godine prešao pod okrilje Trboveljske premogokopne družbe (dalje TPD). Ona je u početku povećala broj radnika u rudniku, ali je zbog skupog održavanja kasnije počela napuštati svoja ulaganja. TPD je do tridesetih godina 20. stoljeća izgradila niz objekata u okolici rudnika. Izgradila je serapaciju, kotlovnicu, strojarnicu, radionicu, pilanu i središnju radionicu. Proizvodili su i električnu energiju za vlastitu rasvjetu, a dio su prodali i mjestu Kočevje omogućivši paljenje prvih električnih uličnih svjetla. Osim navedenih stambenih i industrijskih postrojenja TPD je podržala osnivanje površinskih iskopavanja pijeska i šljunka, iz kojih je pridobila puno građevinskih materijala. Godine 1919. kočevski rudnik dobio je opskrbu pitkom vodom. Izgradili su vodovod na električnu crpku iz rijeke Rinže. Obilje rudarskih vagona, lokomotiva i parnog bagera najavili su dobar razvoj rudnika,¹² a kasnije je tvrtka osigurala izgradnju strojnice i kotlovnice. Brojne fotografije i drugi materijali izložbe učenicima su otkrili detalje koje može otkriti samo slikovni prikaz. Naporan i težak život rudara kod mnogih je učenika ostavio je snažan utisak. Nakon izlaganja i video prikaza o razvoju rudnika, učenici su pogledali i pisane izvore o životu i radu u rudniku (dopisi Uprave rudnika, osobno dopisivanje ...). Slijedila je šetnja na području bivšeg rudnika. Većina učenika pokazala je interes za rudarsku opremu i rudarski alat. U stvarnoj veličini izložene su rudarske benzinske svjetiljke, užeta, bušilice, rudarske motike i aparat za spašavanje kojeg je morao imati svaki rudar za slučaj nesreće u tunelima. Naglasila se i važnost živih sjećanja na kočevski rudnik (simbole, rudarski prapor, uniforme, značke, rudarski pozdrav „sretno“). Oni uvijek ožive na dan rudara, koji se obilježava svake godine, 3. srpnja, u Šeškovom domu. Tada se još živeći rudari druže i provesele u ugodnoj atmosferi i rudarskoj večeri. Posjet muzeja završio je šetnjom prema bivšem rudarskom naselju u okolini, rudniku zatvorenom 1978., rudarskim kolonijama, upravi rudnika i rudničkom jezeru koje je nastalo kao posljedica rudarske aktivnosti. Učenici su tada rješavali zadatke iz područja prirodnih znanosti koji su se odnosili na fiziognomiju, prirodne i društveno-geografske značajke krajolika.

Nakon šetnje prema jezeru, koja je trajala oko 15 minuta, stiglo se na područje djela Kočevja, koji se zove Rudnik. U tom se djelu još i danas nalazi jezero, po kojem je Kočevje poznato. Ovdje se provodio terenski rad. On je uključivao rješavanje

11 Ibidem, 17.

12 Ibidem, 21.

radnog lista sa zadacima na temelju promatranja krajolika te izvođenja geografsko-bioloških metoda. Učenici su morali testirati vodu jezera, promatrati životinjske vrste u jezeru, navesti vrste vegetacije te povezati utjecaj nekih činjenica iz prošlosti na život današnjeg stanovništva. Zadaci su predstavljeni na kraju rada.

Na kraju su učenici posjetili i lokalnu knjižnicu gdje su ispunili preostale zadatke. Pogledali su i manji dio izložbe o rudarstvu koja je bila postavljena u dvorani knjižnice i koja je upućivala na važnu ulogu rudarstva na tom području. Izložba je prikazivala osobna razmišljanja i uspomene živućih rudara, koji su cijeli život radili u rudniku i borili se za njegov opstanak.

Rezultati i uporaba muzejskog i terenskog rada

Prilikom planiranja izleta usredotočila sam se na ciljeve učenja navedene u nastavnom planu i programu za povijest za 8 i 9. razred osnovne škole. No nastavni plan nekih povijesnih tema proširila sam i produbila detaljnijim i preciznijim pregledom lokalne povijesti. Većina ciljeva bila je usmjerena na stjecanje i ispunjavanje ciljeva povijesti, ali dio ciljeva odnosilo se na geografsko područje (primjerice učenje o kočevskom krajoliku, o njegovim prirodnim i društvenim značajkama, prepoznavanje i razvijanje osjećaja za kulturnu baštinu). Isprepletenost izvedbe povijesnih i geografskih tema pokazala se kao izvrsna nastavna metoda. Uglavnom se radilo o simultanoj izvedbi geografskih metoda i terenskog rada, kod kojih su učenici koristili orijentaciju, način promatranja krajolika i čimbenike u njemu. Uz pomoć (turističke) karte morali su se znati orijentirati, točno odrediti lokaciju svog stajališta, promatrati procese u pokrajini i slično. Simultano korištenje povijesnih i geografskih metoda pridonio je poboljšanju razumijevanja događaja i fenomena prije dva stoljeća. To je značilo da su učenici na temelju određenih parametara i geografskog znanja učinkovito razumjeli situaciju u vrijeme procvata rudarskih aktivnosti. Detaljna analiza odgovora na radnim listovima pokazala je unapređenje sposobnosti učenja, dobre geografske vještine i bolje znanje o povijesnim i geografskim temama.

Tijekom izvedbe izleta i terenskog rada učenici su morali rješavati radne listove s različitim vrstama zadataka u skladu s terenskim radom i interdisciplinarnim pristupom. Terenski rad je bio pripremljen i podijeljen na dvije faze: muzejski rad sa zadaćama vezanim za povijesnu temu i geografskim zadaćama kod kojih su se morali poslužiti geografskim metodama. Prvi dio je bio povezan s radom u muzeju i knjižnici, dok se geografski terenski rad odvijao na otvorenom, u neposrednoj blizini rudničkog jezera. Radni list s povijesnim zadacima bio je sastavljen na temelju već (nekih) poznatih povijesnih činjenica, ali je većina zadataka bila povezana s aktivnostima muzejskog rada i samim terenom u pokrajini. To su bili zadaci osnovnog tipa pripremljeni na temelju već poznatih činjenica o tom povijesnom pitanju. Strukturirani su bili tako da su učenici tražili odgovore na pitanja u muzeju i krajoliku. Većina zadataka su bili „polu-otvorenog tipa“, tj. zadaci koji zahtijevaju veći

stupanj znanja ili višu taksonomsku razinu. Redosljed i težina zadataka na listu nisu bili slučajni. Najprije su bili zadaci s lakim sadržajem, zatim su slijedili zadaci, koji su zahtijevali veću težinu i znanje.

Primjer radnog lista sa zadacima

U ovom poglavlju navodim samo nekoliko primjera zadataka zbog preopširnosti radnog lista.

RADNI LIST¹³

I. KOČEVSKI MUZEJ

1. Nalaziš se u kočevskom muzeju. Pogledaj eksponate o rudarenju u kočevskom području i nacrtaj dva primjera rudarske opreme (M).
2. U prošlosti je u ovoj zgradi bio skup slovenskog naroda 1943. godine. Kako se tada zvala zgrada (M)?
3. Kako je ugljen bio transportiran do objekta, gdje su ga sortirali (M)?
4. Tko je na kočevskom području prvi počeo kopati ugljen i zašto (M, T)?
5. Napiši glavne značajke obitelji Auerspergov koja je neko vrijeme imala imanje na tom području (T)!
6. Zašto je kočevsko područje bilo bogato ugljenom? Objasni (T)!
7. Što misliš, što se je dogodilo s rudnikom smeđeg ugljena u doba nacističke vlasti na tom području (V)?
8. Usporedi događaje na tom području u vrijeme Ilirskih provincija i danas (V)!

II. KOČEVSKO JEZERO (terenski rad)

1. Nalaziš se kod jezera. Upotrijebi (turističku) kartu i zapiši na kojoj se nadmorskoj razini nalazi jezero (M).
2. Na osnovi promatranja ocjeni je li voda jezera čista ili zagađena (M)!
3. Izmjeri temperaturu zraka i jezerske vode (M)!
4. Uz pomoć turističke karte izračunaj zračnu udaljenost između muzeja i jezera! Zapiši u metrima (T).
5. Opiši oblik jezera te njegov nastanak (T)!
6. Danas je voda strateško blago s kojom moramo gospodariti mudro i pažljivo. Zapiši svoje razmišljanje o racionalnoj uporabi vode i odnosu prema njoj (V).

III. KNJIŽNICA

1. Na policama knjižnice potraži literaturu o kočevskom jezeru. U njoj potraži i zapiši podatak o veličini (M)!
2. Izaberi primjer osobnih uspomena rudara i napiši što im je rudarstvo značilo (M)!
3. Navedi izvor (citat) izabrane literature o kočevskom jezeru (T)!
4. Objasni zašto je knjižnica važna za traženje nekih podataka (u ovom slučaju kočevskog jezera) (T, V)!

13 Zadaci na radnom listu identificirani su s obzirom na težinu: M- minimalna težina, T- srednje teško te V- veća zahtjevnost.

Većina zadataka je sastavljena tako da pokrivaju minimalne standarde znanja. Učenici su morali potražiti neku informaciju ili podatak, ponoviti neki događaj, postaviti događaj u povijesno razdoblje, opisati i pomoću izložbe i drugih izvora identificirati i pronaći osobne podatke. Navedeni zadaci su zahtijevali samo znanje (osnovnih) činjenica i podataka, koji su već bili poznati ili su se mogli prikupiti uz pomoć različitih povijesnih izvora u muzeju i okolini. Ovakve vrste zadataka doprinijele su produbljanju ciljeva iz slovenske povijesti na razini lokalne povijesti iz današnjeg kurikulumu za povijest.

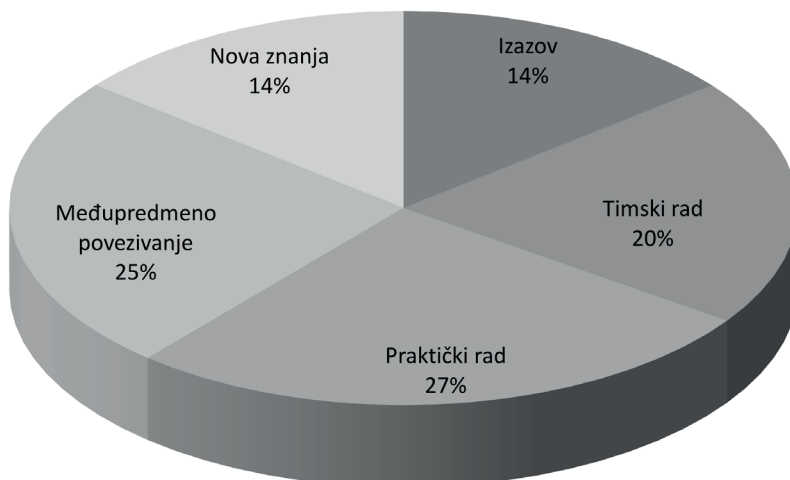
Otpribliže isti broj zadataka bio je srednje težine. Oni su zahtijevali više vještina koje su učenici mogli steći na terenu, u muzeju i knjižnici. Ovdje su učenici morali smisljeno upotrijebiti stečeno znanje. Morali su se koristiti informacijama, razumjeti ih te opisati glavne događaje i pojave. Koristeći se onim što su vidjeli ili čuli, morali su nacrtati ili izračunati određene parametre. Najzahtjevnije zadatke iziskivale su razmišljanje, ocjenjivanje te sintezu i analizu. Prema Bloomovoj taksonomiji takvi zadaci predstavljaju veću zahtjevnost i veću težinu. Njih su učenici rješavali pomoću usporedbe, mišljenja, objašnjenja i/ili dokaza. Ovi zadaci su bili najslabije riješeni.

Zadaci i djelatnosti na terenu, u muzeju i knjižnici, bili su povezani s općim i specifičnim materijalnim, proceduralnim i odnosnim ciljevima nastavnog plana i programa za svaki predmet. Osim specifičnih i materijalnih ciljeva za pojedine predmete (geografija, povijest, knjižničarsko-informatička znanja), učenici razvijaju i procesne ciljeve. To su npr. vještine vremenske i prostorne vizualizacije, pretraživanja i pregleda literature, prikupljanja podataka, interpretacijskih sposobnosti samostalnog rada i kritičke procjene, analize i sinteze. Odnosni ciljevi odnose se na razvijanje osjećaja za kulturnu baštinu na kočevskom području, osuđivanja zločina protiv čovječnosti i nehumanog postupanja prema (određenim) etničkim skupinama te razvijanju poštovanja prema različitim kulturnim identitetima.

Posjet muzeju i knjižnici te terenski rad vrlo su važne komponente nastave povijesti. Iz iskustva nastavnog rada na terenu sigurno možemo utvrditi da muzejski i terenski rad ne predstavljaju prepreku u procesu učenja, jačanja i promicanja sposobnosti i vještina potrebnih za stjecanje starih-novih znanja. Naprotiv, oni olakšavaju učenje određenih vještina posebno u slučajevima gdje je tema teže razumljiva. Ovakva vrsta rada svakako je dobar put ka iskustvenom učenju učenika, ali je također sastavni dio konstrukcije znanja za cjeloživotno učenje u kasnijem razdoblju.

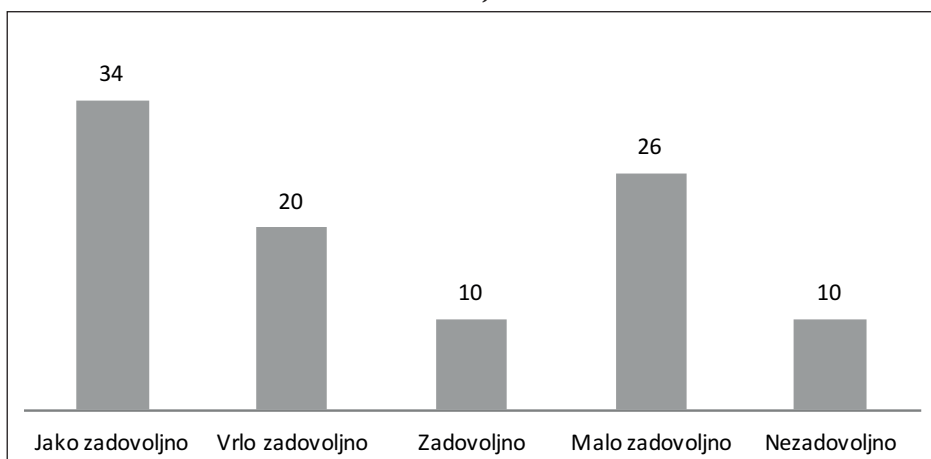
Dobar pokazatelj uspjeha bila je naznaka o boljim rezultatima učenja učenika. Upitnik je pokrивao nekoliko kratkih pitanja o ocjenjivanju dana aktivnosti. Pitanja su bila vezana za izvršenje i organizaciju aktivnosti tijekom dana, te preporuke za daljnji rad i poboljšanja. Statistička obrada pokazala je 90% učenika bilo zadovoljno izvedbom i organizacijom dana.

Graf 1: Mišljenje učenika o danu aktivnosti.

Izvor: Anketa o mišljenju učenika o danu aktivnosti, 2011.

Graf 2: Zadovoljstvo učenika.

Izvor: Anketa o zadovoljstvu učenika, 2011.

Zaključak

Upitnik učenika je pokazao veliko zadovoljstvo s ovakvim načinom školskog rada, što je vrlo pozitivno i dobrodošlo. Zbog pozitivnog mišljenja učenika i iskazane želje za ovakvim radom pokušat ćemo organizirati još sličnih aktivnosti učenja. Međusobno povezivanje i fleksibilno i kvalitetno učenje i podučavanje upućuje na dobar način rada učitelja i nudi širok spektar znanja svima koji u tom sudjeluju.

Velika većina učenika (oko 90 %) je bila jako zadovoljna radom, a manjina je bila nešto manje zadovoljna. To su većinom bili učenici s teškoćama u učenju pa im je bilo teško razumjeti i pratiti aktivnosti. Njima je bila potrebna postupna i lakša interpretacija teme što je zahtijevalo posebnu nastavnikovu angažiranost. Naime, nastavnik je tim učenicima morao pomagati i ponovno tumačiti. Ipak, usmeno ispitivanje ukazalo je da su i ti učenici prilično dobro usvojili gradivo, dok su prilikom pismenog ispitivanja pokazali nešto slabije rezultate. Rezultati zadovoljstva prilično su usklađeni s rezultatom mišljenja o danu aktivnosti. To ukazuje na skladnu korelaciju između mišljenja i zadovoljstva danom aktivnosti, odnosno ovakvim načinom učenja. Većina učenika doživjela je dan aktivnosti u institucijama kao praktičan rad i među predmetno povezivanje, nešto manje učenika je o njemu mislilo kao timskom radu, a jednaki postotak učenika vidjelo ga je kao izazov i priliku za stjecanjem novog znanja. Rezultati potvrđuju da je izvanškolska nastava dobar primjer usvajanja kvalitetnog i dugotrajnog znanja, a pogotovo znači novo iskustvo za učenike, posebno za one, koji još nisu imali mogućnost sličnog iskustva.

Literatura

Ferenc, Mitija. *Kočevska - Izgubljena kulturna dediščina kočevskih Nemcev*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo – Zavod RS za varstvo naravne in kulturne dediščine, 1993.

Jerbič Perko, Vesna. *Rudnik rjavega premoga Kočevje*. Kočevje: Pokrajinski muzej Kočevje, (2005

Trampuš, Cirila. *Obiščimo muzej*. Ljubljana: DZS, 1998.

Tavčar, Lidija. *Zgodovinska konstitucija modernega muzeja kot sestavine sodobne Zahodne civilizacije*. Ljubljana: ISH, 2003.

URL:http://www.knjiznica-kocevje.si/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=55 (posjet 7. 2. 2011).

SUMMARY

Following the origins and the role of the Kočevje lake – interconnections between the school, museum and library

This article represents the interconnection of the three institutions on the basis of certain historical topics, namely the pupils of 8 and 9 grades were discovering and learning about the origins and the role of Kočevje mining lake. The fieldwork was based on the moderate activity around the main features of the lake, which were discovered from a guided tour of the exhibition at the museum, a tour to the lake and a visit to the library.

Daily activities first included a visit to the museum and then to the lake, where pupils performed fieldwork, namely a variety of activities, made on the basis of observation of the landscape and the lake itself. After that, the pupils visited Kočevje

Library, where the librarians further demonstrated and explained the pupils the importance of mining in this area and showed them a small exhibition on mining.

The field and museum work involved solving various tasks of different complexity, in which different taxonomic levels were used. In the tasks, the pupils were required to know, understand and use different data. Some tasks involved the analysis and synthesis of the acquired knowledge. The audio-visual aspect had a key role, thus improving the quality of learning. After the daily activities had ended, a questionnaire was carried out, which was related to the performance and organization of the fieldwork. The questionnaire showed the pupils' satisfaction with the project and it has been used as the interpretation of the success in cooperation with parents. The collection, processing and interpretation of the data played a significant role in the improvement of the pedagogical process. This was noted in the pupils' written and oral examination.